

מנהיגים צעירים במבחן

על קצה המזלג - המנהיג ומנהיגותו

הספרות גדושה בתיאוריות ובמחקרים העוסקים בכישורי המנהיג, באישיותו ובמנהיגותו. המנהיג, מעצם תפקידו, נתפס כבעל השפעה על מונהגיו: עליו להובילם, להנחותם, להפיח בהם תקווה וביטחון, לגלות ערנות לצורכיהם ולפעול למתן מענה הולם בתוך שהוא מציב יעדים ומטרות. חוקרים שבחנו את תופעת המנהיגות ניסו לברר מה הן התכונות העושות אדם למנהיג מתוך הנחה כי מכוח אותן תכונות מנהיגותיות הוא משפיע על מונהגיו ורוכש כוח חברתי. בתיאוריות שונות נזכרות תכונות כמו: בעל חזון, מהווה דוגמה אישית, בעל כושר ניהול וארגון, אמיץ, גמיש, מחושב ועוד. על פי גישת הרמב"ם, בכוחו של אדם לרכוש את התכונות המנהיגותיות בתהליך של למידה והפנמה עד שיהפכו לחלק ממנו. ישנן אסכולות הטוענות שמנהיגות נגזרת ונבנית מעצם התפקיד ומהאינטראקציות שבין המנהיג לבין סביבתו ואינה תלויה בתכונות נרכשות או מולדות.

יום השנה לפטירתו של דוד בן גוריון, ראש הממשלה ושר הביטחון הראשון של מדינת ישראל, שחל בז' בכסלו, מזמן שיח בסוגיית "מנהיגות ילדים" בתוך בירור ההיבטים הקשורים לתכונות המנהיג, להצהרותיו, לפועלו ולאינטראקציות שהוא מקיים עם סביבתו.

מטרות

- בירור הקווים לדמותו של מנהיג בדגש על תכונותיו, פועלו ואמירותיו.
- העלאת המודעות לחשיבותה של ההלימה בין הצהרותיו של המנהיג לבין מעשיו.
- בחינת התכונות והמעשים הנדרשים מהמנהיגים הצעירים בכיתה ובבית הספר.

מודל ההפעלה

מהלך ליצירת איגרת למנהיגים הצעירים בכיתה ובבית הספר בעקבות בחינת היבטים בדמותו של בן גוריון כמנהיג.

קשרים לתוכניות הלימודים

חינוך לשוני:

הישג נדרש 1: האזנה ודיבור למטרות שונות.

הישג נדרש 3: הפקת טקסטים כתובים, תקינים מבחינה לשונית והולמים מבחינה תקשורתית.

הישג נדרש 5: הפקת מידע ולמידה מטקסטים כתובים מסוגים שונים בתחומי דעת שונים.

מהלך ההפעלה

במליאה

רוצה להנהיג

רונית לומדת בכיתה ה.

היא רוצה להיות מנהיגה ולפעול למען חברת הילדים בכיתה/בבית ספרה.

- שערך:
- אילו **מחשבות** הקשורות לתפקידה כמנהיגה יש לרונית?
- אילו **רגשות** מתעוררים בה? (תוכלו להגיב על רגשות שיש לה כלפי תפקידה כמנהיגה, כלפי חברת הילדים שברצונה להנהיג ועוד).
- אילו **פעולות** רונית מתכננת לעשות כמנהיגה של חברת הילדים?
- בדקו לאור השערותיכם: האם אפשר לזהות אצל רונית קשרים בין מחשבותיה, רגשותיה והפעולות שהיא מתכננת לעשות כמנהיגה? נמקו ופרטו.
- רונית צפתה בתוכנית ששודרה בטלוויזיה ביום השנה לפטירתו של דוד בן גוריון. התוכנית הציגה את בן גוריון כמנהיג והדגישה את הדוגמה האישית שנתן **בדבריו** ובמעשיו. ייעצו לרונית כיצד תוכל לתת דוגמה אישית בדבריה ובמעשיה כמנהיגה.

קווים לדמותו של מנהיג

1. קראו את כרטיס המידע "זרקור על דוד בן גוריון" העוסק בדוד בן גוריון ראש הממשלה ושר הביטחון הראשון של מדינת ישראל.
2. זהו במידע שקראתם קווים לדמותו של בן גוריון כמנהיג:
א. מעשיו/פעולותיו:

.....

.....

.....

- ב. דבריו מלמדים על ...

.....

.....

.....

(דברי אישית, אהבה לירושלים, אמונה בצ"ח, אמונה בצמח יהודי, יושר וצדק).

3. לפניכם כמה תכונות הנדרשות ממנהיג: בעל חזון, נותן דוגמה אישית, יוזם, לוקח אחריות, משדר עוצמה, חכם, גמיש, בעל יכולת הקשבה, סבלן, סמכותי, בעל כושר ארגון, אמיץ.

- א. ציינו שלוש תכונות לפחות שאפשר לזהות אצל בן גוריון.
- ב. בחרו מתוך הרשימה שתי תכונות הנדרשות במידה הרבה ביותר מהמנהיגים בכיתה ובבית הספר לדעתכם, ונמקו (תוכלו לציין תכונות שאינן נכללות ברשימה).

התכוננו להציג במליאה את התכונות הנדרשות מהמנהיגים בכיתה ובבית הספר.

כרטיס מידע

זרקור על דוד בן גוריון

בגיל 14 ייסד עם נערים בני גילו את אגודת "עזרא" וכל חברי האגודה התחייבו לדבר רק עברית.

עוד כשהיה נער האמין כי נועד לגדולות וחיבר יומן אישי שבו תיעד את מעשיו. הוא שמר העתק מכל מסמך שכתב או שקיבל כאילו ידע שאנו עתידים ללמוד ממעשיו.

בגיל 18 החליט לעלות לארץ ישראל. עם עלייתו ארצה עבד יום-יום בפרדסים בפתח תקווה, הכשיר קרקע, סיקל אבנים ונטע עצים. העבודה הקשה לא הכריעה אותו למרות מחלת הקדחת שבה חלה שוב ושוב.

אומץ ליבו וכושר מנהיגותו הובילו לניצחון ישראל במלחמת העצמאות ולקליטת המוני עולים.

בשעות גורליות בחר דרך פעולה והתמיד בה למרות כל המכשולים.

בן גוריון לא הסתפק אף פעם בהישגים שכבר השיג ותמיד הציב יעדים חדשים.

כשפרש מהממשלה, התיישב בנגב כי האמין שבזכות הדוגמה האישית ילכו רבים בעקבותיו, ואכן כך היה.

"עתידנו אינו תלוי במה יאמרו הגויים, אלא במה יעשו היהודים" (ציטוט מדבריו).

"אם לארץ נשמה - הרי ירושלים נשמתה של ארץ ישראל" (ציטוט מדבריו).

"ירושלים נקודת המוקד של האהבה, הגעגועים, השאיפות והתקוות של העם העברי" (ציטוט מדבריו).

"נקים משק יהודי רב-ענפים, חקלאי חרשתי וימי. נארגן כוח הגנה משוכלל. צבא מובחר. אין לי ספק שהצבא שלנו יהיה מהמובחרים בעולם" (ציטוט מדבריו).

"לא באתי לשדה בוקר למען היות סמל ומופת לנוער הישראלי. באתי הנה מפני שאהבתי את המקום, אהבתי הבחורים... ואהבתי עבודת האדמה" (מתוך: מכתב לנער יורם פורת, 1954).

במליאה

מהלכה למעשה

מנהיגות נבחנת בתכונות ובמעשים

- דיווח על ידי נציגי הקבוצות בתוך איסוף התכונות הנדרשות מהמנהיגים בכיתה ובבית הספר.
- בררו באיזה אופן עשויות התכונות שעליהן דיווחתם לסייע למנהיגים הצעירים בכיתה ובבית הספר לפעול למען סביבתם.
- האמרה של חז"ל: "נאה דורש ונאה מקיים" מתכוונת לכך שצריכה להיות התאמה בין הצהרותיו של האדם לבין מעשיו.
- תארו התנהגות של אדם שיש בה התאמה בין ההצהרות לבין המעשים.
- האם אפשר לומר על בן גוריון שהיה "נאה דורש ונאה מקיים"? פרטו והדגימו.
- האם מנהיגים בכיתה ובבית הספר צריכים לנהוג בהתאם לאמרת חז"ל שבה דנתם? כיצד?
- פתבו "איגרת למנהיגים הצעירים" ושלבו בה את התכונות והמעשים הנדרשים מהמנהיגים הצעירים בכיתה ובבית הספר לדעתכם (תוכלו להיעזר באיגרת המצורפת בהמשך).
- החליטו היכן תפרסמו את האיגרת שכתבתם (בלוח המודעות של מועצת התלמידים, בעיתון/אתר הבית ספרי, בפינת מפתח הל"ב שבבית הספר ועוד).

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
המחלקה לחינוך לחיים בחברה

איגרת למנהיגים הצעירים

בכיתה ובבית הספר

אם תקפידו להיות "נאה דורש ונאה מקיים",

אז תדעו כי מנהיגים אתם.

אם תתבוננו סביבכם ו.....

.....

אז תדעו כי מנהיגים אתם.

אם תשתדלו להתייעץ באחרים

ולקבל אחריות על החלטותיכם,

אז תדעו כי מנהיגים אתם.

אם תקפידו לגלות ..... בכל מעשיכם,

אז תדעו כי מנהיגים אתם.

אם בהתנהגותכם תגלו דוגמה אישית ותפעלו למימוש הערכים:

.....

.....

.....

אז תדעו כי מנהיגים אתם.